

GEMEENTE BOXMEER

PLANGEBIED URLINGSESTRAAT 4 TE OEFFELT

Bureauonderzoek en
Inventariserend veldonderzoek (karterende fase)

BAAC rapport V-10.0227

juli 2010

ARCHEOLOGIE BOUWHISTORIE CULTUURHISTORIE

GEMEENTE BOXMEER

PLANGEBIED URLINGSESTRAAT 4 TE OEFFELT

Bureauonderzoek en
Inventariserend veldonderzoek (karterende fase)

BAAC rapport V-10.0227

juli 2010

Status
definitief

Auteur(s)
drs. L.C. Nijdam

Colofon

ISSN	1873-9350
Auteur(s)	drs. L.C. Nijdam
Redactie	drs. J. van der Weerden
Cartografie	dhr. R. Sperwer
Copyright	ZLTO Advies te Tilburg / BAAC bv te Deventer

Eindcontrole	drs J. van der Weerden		
Autorisatie (senior prospector)	drs J. van der Weerden		

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ZLTO Advies te Tilburg en/of BAAC bv te Deventer.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Administratieve gegevens

Onderzoekgegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (karterende fase)
Datum opdracht	10 juni 2010
Datum rapportage	21 juli 2010
Uitvoerder	BAAC bv, vestiging Deventer Postbus 2015 7420 AA Deventer 0570-670055
Projectleider	drs. L.C. Nijdam
BAAC-rapport	V-10.0227
Veldmedewerker	drs. L.C. Nijdam
Vondstdeterminatie	n.v.t.
Opdrachtgever	ZLTO Advies Contactpersoon: H.P.M. Manders Postbus 91 5000 MA Tilburg 013-5836583
Bevoegde overheid	Gemeente Boxmeer Postbus 450 5830 AL Boxmeer tel (0485) 58 59 11
Beheer documentatie	BAAC bv
Beheer vondstmateriaal	Provinciaal Depot Bodenvondsten Noord-Brabant Waterstraat 20 5211 JD 's-Hertogenbosch tel. 06-18303225

Locatiegegevens

Provincie	Noord-Brabant
Gemeente	Boxmeer
Plaats	Oeffelt
Toponiem	Urlingsestraat 4
Kadastrale gegevens	Gemeente Boxmeer, sectie Z deel van nr. 4779
Kaartblad	46D
Oppervlakte	2000 m2
RD-coördinaten	193.415 / 412.185 193.413 / 412.147 193.453 / 412.137 193.457 / 412.178
Gegevens Archis	Onderzoeksmeldingsnummer 41507 Onderzoeksnummer 31636 AMK-terrein nvt Waarnemingnummer(s) nvt Vondstmeldingsnummer(s) 414788 Periode(s) Archeol. Hoofdperiodes noemen

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens	3
Inhoudsopgave	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Onderzoekskader	6
1.2 Ligging van het gebied	6
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Werkwijze	8
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	8
2.3 Bewoningsgeschiedenis	10
2.3.1 Historie	10
2.3.2 Archeologie	11
2.4 Archeologische verwachting	12
3 Inventariserend Veldonderzoek	14
3.1 Werkwijze	14
3.2 Veldwaarnemingen	14
3.3 Karterend booronderzoek	15
3.3.1 Lithologie, bodemopbouw en bodemverstoringen	15
3.3.2 Archeologische indicatoren	15
3.4 Archeologische interpretatie	15
4 Conclusie en aanbevelingen	17
4.1 Conclusie	17
4.2 Aanbevelingen	17
Geraadpleegde bronnen	18
Bijlagen	
Bijlage 1	overzicht van geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2	indicatieve waarden met AMK-terreinen, waarnemingen en onderzoeken
Bijlage 3	boorpuntenkaart
Bijlage 4	boorbeschrijvingen

Samenvatting

In opdracht van ZLTO Advies heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met behulp van boringen (karterende fase) uitgevoerd in het plangebied Urlingsestraat 4 te Oeffelt. Op de locatie is de nieuwbouw van twee woningen voorzien. De minimale bodemverstoring bij de realisatie van de nieuwbouw is te verwachten tot in de onder de bouwvoor aanwezige oeverafzettingen, waarbij dus een gerede kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden.

Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de periode laat-paleolithicum – late middeleeuwen. Omdat er weinig vondsten in de omgeving van het plangebied zijn gedaan is het niet mogelijk het complextype nader te specificeren. Eventuele archeologische vindplaatsen worden verwacht op en in oeverafzettingen, die de Maas al meer dan 10.000 jaar geleden heeft afgezet en die ter plaatse deel uit maken van het rivierterras gevormd in het Allerød - Bølling interstadial.

Uit het karterend booronderzoek blijkt dat tot circa 80 cm –mv opgebrachte en in de nieuwe tijd geroerde bodemlagen voorkomen. In boring 4 is van 80 tot 110 cm een laag met houtskoolspikkels en een met kwarts gemagerd aardewerkfragmentje aangetroffen. Het aardewerkfragmentje kan gedateerd worden in de periode neolithicum – midden ijzertijd. In deze laag ontbreken archeologische indicatoren uit de nieuwe tijd.

Indien in het plangebied een vindplaats uit de periode neolithicum – midden ijzertijd aanwezig is, dan is een deel van de vondstlaag geroerd in de nieuwe tijd, als gevolg van het gebruik van de grond als akker. Of er ook archeologische grondsporen aanwezig zijn kan op basis van dit onderzoek niet worden bepaald.

Als gevolg van de verbruining van de bodem tot minimaal 50 cm onder de vondstlaag zullen eventuele sporen waarschijnlijk vervaagd zijn en bij een eventueel proefsleuf-onderzoek moeilijk zijn waar te nemen.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van ZLTO Advies heeft het onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek met behulp van boringen (karterende fase) uitgevoerd in het plangebied Urlingsestraat 4 te Oeffelt. Op de locatie is de nieuwbouw van twee woningen voorzien. De minimale bodemverstoring bij de realisatie van de nieuwbouw is te verwachten in oeverafzettingen, waarbij dus een gerede kans bestaat dat eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord of vernietigd worden.

Het doel van een bureauonderzoek is het verwerven van informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een omschreven gebied aan de hand van bestaande bronnen. Met behulp van de verworven informatie wordt een specifiek archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van het verwachtingsmodel. Het inventariserend veldonderzoek gebeurt middels waarnemingen in het veld. Tevens worden grondboringen uitgevoerd om de intactheid en de opbouw van het bodemprofiel te beoordelen en (extra) informatie te verkrijgen over bekende dan wel nieuw te ontdekken archeologische waarden binnen het plangebied.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1, het vigerende gemeentelijke beleid en het onderzoeksspecifieke Plan van Aanpak.¹

Tijdens het onderzoek dienen de volgende onderzoeksvragen uit het Plan van Aanpak te worden beantwoord:

- Hoe is de bodemopbouw en is deze nog intact?
- Zijn in het gebied archeologische resten aanwezig?
- Wat is de horizontale en verticale verspreiding van de archeologische resten?
- Wat is de vermoedelijke aard en datering van de archeologische resten?
- In hoeverre worden de archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?

1.2 Ligging van het gebied

Het plangebied ligt ten oosten van de kern van Oeffelt en wordt van de kern gescheiden door een dalletje. De Urlingsestraat is gelegen buiten de bebouwde kom. Het plangebied is gelegen ten oosten van de Urlingsestraat en ten westen van de Maasdijk. Ten noorden van het plangebied ligt een woonhuis met een erf.

De oppervlakte van het plangebied bedraagt 2.000 m². In figuur 1.1 is de ligging van het plangebied weergegeven.

¹ SIKB 2006a en De Bondt 2010

Figuur 1.1 Ligging van het plangebied

Een strook van het plangebied aan de noord- en oostzijde is momenteel verhard, hierlangs is een bossage aanwezig. Aan de oostzijde tussen de verharding en de bossage ligt een groentetuin. De rest van het plangebied is in gebruik als grasveld, behorende tot een tuin.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek is aan de hand van bestaande bronnen een archeologische verwachting voor het plangebied opgesteld. Bij de inventarisatie van de archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), evenals de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW). Hierbij is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS-II) gebruikt. De provinciale cultuurhistorische waardenkaart is geraadpleegd. Met name voor de recentere archeologische periodes zijn diverse historische bronnen geraadpleegd. Literatuur over de geologie, geomorfologie en de bodemopbouw van het onderzoeksgebied is eveneens bestudeerd om op basis van locatiekeuze-theorieën een uitspraak te doen over de kans op aanwezigheid van archeologische resten.

In navolgende paragrafen worden de resultaten van het bureauonderzoek beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een synthese in de vorm van een specifieke archeologische verwachting. Een opsomming van de geraadpleegde literatuur en gebruikte kaarten is terug te vinden in de literatuurlijst. Voor een tabel met een overzicht van geologische en archeologische tijdvakken wordt verwezen naar bijlage 1.

2.2 Landschappelijke ontwikkeling

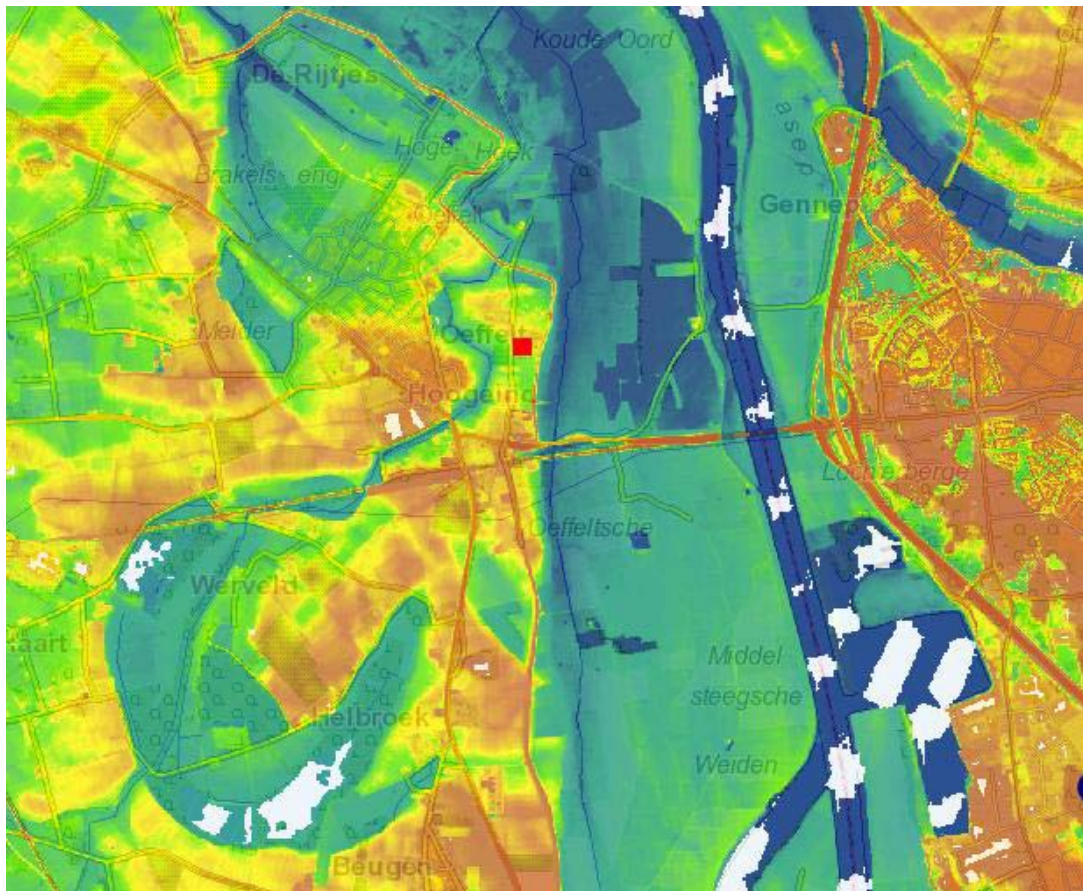
Het onderzoeksgebied is gelegen in het Oost-Nederlandse rivierengebied. Uit de geomorfologische kaart blijkt dat het plangebied is gelegen op een dalvlakteterras (code 4E9a). In het gebied komen afzettingen van zowel de Maas als de Rijn voor. Al tijdens het Saalien (200.000 - 130.000 jaar BP) stroomde een tak van de Rijn door het huidige Niersdal richting het westen.² Deze tak was ook actief in de laatste ijstijd, het Weichselien (120.000 - 10.000 jaar BP). De Rijn en de Maas kwamen ter hoogte van de plaats Mook samen. Aan het eind van het Weichselien verlegde de loop van de Rijn zich naar de huidige positie. De twee rivieren hebben zich herhaaldelijk ingesneden in hun eigen afzettingen. Het proces van afzetten en insnijden heeft geleid tot de vorming van terrassen. Deze terrassen zijn in het huidige landschap vaak nog goed herkenbaar. In de directe omgeving van de plaats Oeffelt kunnen drie rivierterrassen worden onderscheiden. De ouderdom van de sedimentopvulling in verlaten geulen van de verschillende terrassen zijn gedateerd door middel van koolstofdateringen.³ Op grond van deze dateringen is er een nauwkeurige ouderdom te koppelen aan de geulen in de rivierterrassen op het moment deze geulen verlaten werden door de rivier de Maas. Uit dit onderzoek blijkt dat Oeffelt ligt op het Bølling terras van de Maas en geschikt is voor bewoning vanaf 11.800 jaar BP (laat-paleolithicum).⁴ Op de stroomgordelkaart van Berendsen behoort het plangebied tot het Allerød terras. Er dient echter voorzichtig te worden omgegaan met de dateringen, omdat de geulen mogelijk verjongd zijn, waardoor meerdere dateringen van eenzelfde geul kunnen voorkomen.⁵

² Berendsen 2000

³ Tebbens *et al.* 2000

⁴ Tebbens 1999

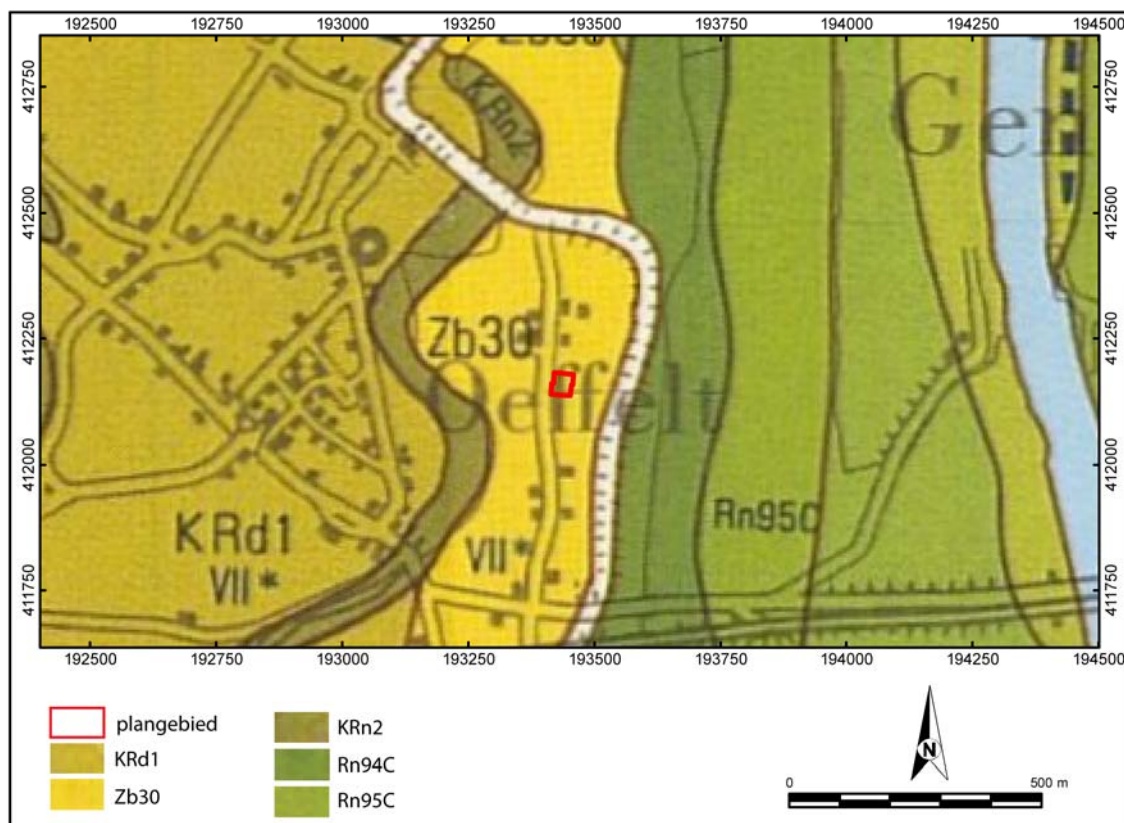
⁵ Berendsen en Stouthamer 2001, 62-63

Figuur 2.1 Ligging van het plangebied op het AHN (het plangebied is weergegeven door het rode vierkant).

Op het AHN is te zien dat het plangebied ligt op een hoogte van het terras, met ten oosten van het plangebied de Holocene overstromingsvlakte van de Maas en ten westen een kleiner dalletje. Het plangebied ligt op een hooggelegen rug, die gedurende het Laat Pleistoceen en Holoceen voor bewoning aantrekkelijk zal zijn geweest als gevolg van de grote landschapsvariatie door de hoogteverschillen en de nabijheid van stromend water.

De bodem in het plangebied is een vorstvaaggrond, ontstaan in grof zand (code:Zb30) (zie figuur 2.2). Ten oosten van het plangebied ligt een dijk. Ten oosten van de dijk komen kalkloze poldervaaggronden voor in zware zavel en lichte klei (code Rn94C). Het moedermateriaal (de C-horizont) bestaat uit leemarm matig fijn tot matig grof zand. In de hierboven liggende sedimenten (lemig fijn zand) heeft bodemvorming in de vorm van verbruining plaatsgevonden (Bw-horizont). Verbruining is zeer kenmerkend voor de iets lemige zanden langs de Maas in Midden- en Noord-Limburg en is een vorm van interne verwerking van kleimineralen in de bodem, waarbij de zeer kenmerkende bruine kleur ontstaat. Niet alleen de natuurlijke bestanddelen van de bodem, maar ook archeologische sporen verwerken. Dit heeft tot gevolg dat bij opgravingen in deze gebieden vaak vondsten zonder context worden aangetroffen: de verwerking heeft voor vervaging van de grondsporen gezorgd.

Figuur 2.2 Ligging van het plangebied op de bodemkaart (het plangebied is weergegeven door het rode vierkant).

2.3 Bewoningsgeschiedenis

2.3.1 Historie

Rond circa 1100 wordt Oeffelt, "Uflo" genoemd, dat een samenstelling is van lo (bos) en vogelnaam û (uil). De naam betekende dus uilenbos.⁶ Tot 1400 werd Oeffelt bestuurd door de Heren van Cuijk. In 1442 ging Oeffelt met de dorpen Gennep, Ottersum en Heijen over naar de hertog van Kleef (Duitsland) en werd daarbij een zelfstandig dorp met een eigen schepenbank, waardoor allerlei rechtshandelingen op eigen grondgebied konden worden afgedaan. In 1641 raakt het dorp betrokken bij de Tachtigjarige Oorlog. Om het Genneper Huis aan de overkant van de Maas op de Spanjaarden te veroveren, had prins Frederik Hendrik in Oeffelt (Offel) zijn intrek genomen in kasteel De Kleppenburg. Na een beleg van 50 dagen kon Frederik Hendrik het Genneper Huis in bezit nemen.

Aan het begin van de 19^e eeuw is door landmeters een beeld geschetst van Oeffelt. De mensen leefden van de landbouw. Het gebied had goede weiden, maar ook woeste gronden, die ontgonnen konden worden tot bouwland en aan de Peelkant heidevelden en jachtgronden.⁷ Een van de ergste overstromingen door hoog water in de Maas trof Oeffelt in 1926. In de jaren hierna zijn de dijken opgehoogd.⁸

⁶ Van Berkel en Samplonius 2006

⁷ <http://www.dorpenboxmeer.nl>

⁸ Van de Brand (geraadpleegd op www.plaats.nl)

Figuur 2.2 Ligging van het plangebied op de Tranchot kaart (weergegeven door het rode vierkant).

Zowel op de Tranchot kaart uit 1803-1820 als op de eerste kadastrale kaart uit de periode 1820-1832 is de locatie onbebouwd en in gebruik als akkerland.⁹ Ook in de decennia hierna blijft de locatie in gebruik als akker.¹⁰ Tussen 1967 en 1978 werd de locatie bebouwd met het woonhuis en de stallen zoals deze nu nog aanwezig zijn.¹¹

2.3.2 Archeologie

De onderverdeling van de indicatieve waarden zoals weergegeven op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW, versie 3.0) is in het gebied gebaseerd op de statistische relatie tussen het bodemtype en archeologische vindplaatsen. Het plangebied is op de IKAW gekarteerd als gebied met een hoge trefkans voor archeologische waarden (bijlage 2). Ook op de Cultuur Historische Waardenkaart van Noord-brabant krijgt het gebied een hoge indicatieve archeologische waarde.¹²

Op de Archeologische Monumentenkaart staan terreinen vermeld die door de provincie en de RCE zijn geselecteerd vanwege hun archeologische waarde. Een aantal van deze terreinen heeft eveneens de status van beschermd archeologisch monument. Binnen een straal van 500 meter rondom het plangebied bevinden zich geen AMK-terreinen.

Uit het Centraal Archeologisch Archief (CAA) blijkt dat in de omgeving enkele waarnemingen gedaan zijn (zie bijlage 2). Op 440 ten noordwesten van het plangebied

⁹ Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen 1971 en Kadaster 1820-1832

¹⁰ Bureau Militaire Verkenningen 1868, 1897, 1907, 1930 en 1938.

¹¹ Topografische Dienst 1967 en 1978

¹² Provincie Noord-Brabant 2006

is een beitel van steen uit de bronstijd of het neolithicum aangetroffen (waarneming 31187). Honderd meter verder in deze richting zijn een waterput en aardewerkfragmenten uit de late middeleeuwen gevonden (waarneming 17246). Op 400 meter ten zuiden van het plangebied zijn twee Romeinse munten opgespoord. Op 450 meter ten zuidwesten van het plangebied zou een grindweg uit de Romeinse tijd zijn vastgesteld. De coördinaten zijn op 100 meter afgerond, dus de locatie is niet nauwkeurig. (waarneming 31392).

Waarneming 31491 gelegen op 600 meter ten oosten van het plangebied betreft de vondst van enkele Romeinse urnen bij graafwerkzaamheden in de Maas. De coördinaten zijn op de kilometer afgerond, hetgeen de plaatsaanduiding zeer onzeker maakt.

Op ruim 900 meter ten zuiden van het plangebied zijn talrijke aardewerkfragmenten uit de ijzertijd en Romeinse tijd opgeraapt bij een veldkartering (waarneming 38843) en is een Romeinse munt gevonden (waarneming 292230).

Op ruim 300 meter ten west zuidwesten van het plangebied is voor een terrein aan de Kerkstraat-Zuid nr. 12 een bureauonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 33639). De resultaten zijn niet bekend in Archis. Op 460 meter ten noordwesten van het plangebied is een archeologisch booronderzoek uitgevoerd. Hierbij is geen vondstmelding gedaan. Iets ten noordoosten van dit onderzoek is nog een booronderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 13106). Er wordt vervolgonderzoek aanbevolen. Hiervan is nog geen melding gemaakt. Onderzoeksmelding 38209 ten westen van het plangebied betreft een melding van onderzoek naar de aanwezigheid van de limes over een traject van 65 kilometer op een afstand van 3 kilometer van de Maas.

In de Urlingsestraat is een door de Romeinen achtergelaten onderste helft van een roterende handsteenmolen daterend uit c.a. 250 na Chr. gevonden. Ook zou de Romeinse legerweg van Cuijk naar Blerick door Oeffelt lopen.¹³

In de omgeving van het plangebied zijn nog maar relatief weinig archeologische vondsten gedaan hetgeen waarschijnlijk samenhangt met de beperkte hoeveelheid onderzoek die tot op heden in Oeffelt is uitgevoerd. In de omgeving zijn met name vondsten het de Romeinse tijd en late middeleeuwen gedaan.

2.4 Archeologische verwachting

Op basis van het bureauonderzoek geldt voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor de periode laat-paleolithicum – late middeleeuwen. Omdat er weinig vondsten in de omgeving van het plangebied zijn gedaan is het niet mogelijk het complextype nader te specificeren.

Eventuele archeologische vindplaatsen worden verwacht op en in oeverafzettingen, die de Maas al meer dan 10.000 jaar geleden heeft afgezet.

De archeologische resten worden direct onder de bouwvoor verwacht. Er wordt rekening gehouden met een gedeeltelijke verstoring van de bovenste 30 cm door het ploegen van de bodem. Uit de bodemkaart blijkt dat ter plaatse zandgronden aanwezig zijn. Dit betekent dat de conservering van archeologische resten slecht is en dat als

¹³ <http://www.dorpenboxmeer.nl>

gevolg van verzuring organische resten en bot grotendeels zullen zijn uitgespoeld en opgelost. Daarnaast komt in bodems langs de Maas, als gevolg van de sterk wisselde grondwaterstand, een sterke verbruining voor. Een eventuele vondstlaag zal bestaan uit een strooiing van vuursteen- of aardewerkfragmenten.

3 Inventariserend Veldonderzoek

3.1 Werkwijze

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd op basis van de resultaten van het bureauonderzoek. Hierbij is de tijdens het bureauonderzoek opgestelde archeologische verwachting in het veld getoetst.

Allereerst hebben waarnemingen in het plangebied plaatsgehad om de aanwezigheid van archeologische resten te kunnen beoordelen. Gezien het feit dat het plangebied is begroeid, is de vondstzichtbaarheid ter plaatse zeer gering. Alleen ter plekke van een kleine groentetuin kon een oppervlakte worden gekarteerd.

Vanwege de hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode laat paleolithicum - late middeleeuwen is een karterend booronderzoek uitgevoerd volgens standaardmethode E1.¹⁴ Hierbij wordt er van uitgegaan dat eventuele archeologische vindplaatsen zich kenmerken door een strooiing van overwegend vuursteen of aardewerk. Met deze methode worden gemiddeld 20 boringen per hectare verricht met een edelmanboor met diameter van 15 cm.

In het plangebied zijn zo vier boringen geplaatst. De boringen zijn uitgevoerd tot circa 200 cm –mv. De vier boringen zijn verricht in een verspringend grid van 20x25 m.

De locaties van de boringen zijn ingemeten met meetlinten en vervolgens gekoppeld aan het RD-grid. De hoogteligging ten opzichte van NAP is circa 12,5 m+ NAP.¹⁵ De bodemonsters zijn in het veld gezeefd over een zeef met maaswijdte van 3 mm. Het zeefresidu is met het oog gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren. Archeologische indicatoren kunnen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van een archeologische vindplaats ter plaatse of in de nabijheid van de betreffende boring(en). Deze indicatoren bestaan bijvoorbeeld uit aardewerk, verbrande huttenleem, vuursteen, metaal, houtskool en al dan niet verbrand bot. Eventuele nader dateerbare vondsten die zijn aangetroffen werden meegenomen, schoongemaakt en gedetermineerd.

Om inzicht te krijgen in de bodemkundige en lithologische gesteldheid van de ondergrond, zijn de boringen lithologisch en bodemkundig beschreven.¹⁶ Eveneens is gekeken naar de mate van intactheid van het bodemprofiel. Een nog intact bodemprofiel kan betekenen dat een eventueel aanwezige vindplaats nog gaaf en goed geconserveerd is.

Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden op 30 juni 2010. In navolgende paragrafen worden de resultaten van het veldonderzoek beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een archeologische interpretatie. De locaties van de boringen staan weergegeven op de boorpuntenkaart (bijlage 3). De boorbeschrijvingen bevinden zich in bijlage 4.

3.2 Veldwaarnemingen

Door de aanwezigheid van bossages, verharding en tuin was een oppervlaktekartering niet overal mogelijk. Alleen ter plaatse van een kleine groentetuin in de noordoosthoek

¹⁴ SIKB 2006b

¹⁵ AHN 2009 (<http://www.ahn.nl>)

¹⁶ De Bakker & Schelling 1989 en Nederlands Normalisatie Instituut 1989

van het plangebied kon een oppervlaktekartering worden uitgevoerd. Hierbij zijn geen vondsten gedaan. Er was geen noemenswaardig reliëf in het plangebied zichtbaar.

3.3 Karterend booronderzoek

3.3.1 Lithologie, bodemopbouw en bodemverstoringen

In boring 1 is tot 100 cm-mv zeer fijn zand aangetroffen. Hiervan was de bovenste 20 cm zwak humeus, zwak puinhoudend en zeer droog. Van 20 tot 30 cm –mv was deze laag grijs met bruine vlekken en leek verstoord. Van 30 tot 60 cm was de kleur licht grijs, met vlekken donker grijs. Van 60 tot 100 cm -mv is een lichtbruine bodem aangeboord. Deze is geïnterpreteerd als C-horizont.

In de boringen 2 t/m 3 is de bodemopbouw min of meer gelijk. Onder een zeer fijne, lichtgeel grijze, droge zandlaag met een dikte van circa 50 cm is een licht bruine tot bruine, zwak humeuze, matig fijne zandlaag aanwezig. In deze laag zijn onder andere kolengruis en puinbrokjes aangetroffen. Deze laag met een dikte van 40 tot 50 cm wordt gezien als een oude akkerlaag. Het kolengruis duidt mogelijk op het opbrengen van mest en beer op de toenmalige akkers. Hieronder is tot 140 à 180 cm-mv een matig fijne, matig siltige, bruine zandlaag aanwezig. Deze bruine laag gaat geleidelijk, middels een gevlekte laag, over in lichtbruin grijs, matig fijn zand, de C-horizont.

In boring 4 is tussen de akkerlaag met indicatoren uit de nieuwe tijd en de Bw horizont een matig siltige fijne zandlaag aangetroffen, waaruit enkele houtskoolspikkels en een klein brokje kwarts gemagerd aardewerk is gezeefd.

De bruine kleur van de laag onder de voormalige akkerlaag is een gevolg van bodemvorming in de vorm van verbruining plaatsgevonden (Bw-horizont). Verbruining is zeer kenmerkend voor de iets lemige zanden langs de Maas en is een vorm van interne verwerking van kleimineralen in de bodem, waarbij de zeer kenmerkende bruine kleur ontstaat. Niet alleen de natuurlijke bestanddelen van de bodem, maar ook archeologische sporen verwerken en zijn daardoor sterk vervaagd en niet tot nauwelijks zichtbaar.

3.3.2 Archeologische indicatoren

In de boring 2 is 50 tot 90 cm –mv een laag met kolengruis, puinbrokjes en kleine brokjes grijs materiaal, te klein om met zekerheid als aardewerk te benoemen, aangetroffen. In boring 3 is van 60 – 80 cm –mv kolengruis en puin en van 80-110 cm –mv kolengruis en houtskool aangetroffen. In boring 4 bevindt zich van 40 tot 80 cm -mv puin en kolengruis. Hieronder zijn van 80-110 cm –mv houtskoolspikkels en een brokje kwarts gemagerd aardewerk gevonden.

3.4 Archeologische interpretatie

Tot 80 cm –mv komen in het plangebied opgebrachte en in de nieuwe tijd geroerde bodemlagen voor. In boring 4 is van 80 tot 110 cm een laag met houtskoolspikkels en een kwarts gemagerd aardewerkfragmentje dat gedateerd kan worden in de periode neolithicum – midden ijzertijd. In deze laag ontbreken archeologische indicatoren uit de nieuwe tijd.

Indien in het plangebied een vindplaats uit de periode neolithicum – midden ijzertijd aanwezig is, dan is een deel van de vondstlaag geroerd in de nieuwe tijd, als gevolg

van het gebruik van de grond als akker. Of er ook archeologische grondsporen aanwezig zijn kan op basis van dit onderzoek niet worden bepaald.

Als gevolg van de verbruining van de bodem tot minimaal 50 cm onder de vondstlaag zullen eventuele sporen waarschijnlijk vervaagd zijn en bij een eventueel proefsleuf-onderzoek moeilijk zijn waar te nemen.

4 Conclusie en aanbevelingen

4.1 Conclusie

De hoge archeologische verwachting zoals deze uit het bureauonderzoek is opgesteld is bij het karterend booronderzoek bevestigd.

Bij het karterend booronderzoek zijn indicatoren aangetroffen, die mogelijk toe te schrijven zijn aan een archeologische vindplaats op de locatie ter plaatse van de boringen 2 t/m 4. Het vondstniveau is grotendeels geroerd in de nieuwe tijd. Een eventueel sporenniveau bevindt zich vanaf 80 cm –mv.

Op basis van de vondst van slechts één aardewerkfragmentje kan de vindplaats niet nauwkeuriger gedateerd worden dan de periode neolithicum - midden ijzertijd.

Indien bij de toekomstige nieuwbouw de bodem dieper geroerd wordt dan 80 cm –mv bestaat de kans dat sporen van een eventuele vindplaats worden aangetast.

4.2 Aanbevelingen

Om de archeologische resten in de bodem niet te verstoren wordt aanbevolen om bij de nieuwbouw de bodem niet dieper te ontgraven dan 80 cm.

Indien dit niet mogelijk is dan wordt aangeraden om een vervolg onderzoek uit te voeren door middel van een proefsleufonderzoek (IVO-P) ter plaatse van de boringen 2 t/m 4. Het meest voor de hand liggend zou zijn om een diagonale sleuf van boring 2 naar boring 4 aan te leggen. Langs de noord- en oostzijde is momenteel geen ruimte (bossage en verharding) om een proefsleufonderzoek uit te voeren.

Het doel van het vervolgonderzoek is het nagaan of onder de laag met archeologische indicatoren grondsporen aanwezig zijn, waaraan de aangetroffen archeologische indicatoren gekoppeld kunnen worden.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. Dit betekent niet dat reeds gestart kan worden met bodemversturende activiteiten of de daarop voorbereidende activiteiten. Het selectieadvies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door de bevoegde overheid en leidt tot een selectiebesluit.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische sporen of resten nooit volledig worden uitgesloten in de gebieden waarvoor geen vervolgonderzoek wordt aanbevolen. BAAC bv wil er daarom op wijzen dat men bij bodemversturende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van archeologische waarden (zoals vondstmateriaal en grondsporen). Bij het aantreffen van deze waarden dient men hiervan melding te maken bij de Minister (in de praktijk de RCE) conform artikel 53 van de Monumentenwet 1988.

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

- Bakker, H. de & J. Schelling**, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. Staring Centrum, Wageningen.
- Berendsen, H.J.A.**, 2000. *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen.
- Berendsen, H.J.A. en E. Stouthamer**, 2001: *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.
- Bondt, S. de**, 2010. *Onderzoeksvoorstel – plan van aanpak Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek (karterende fase) plangebied Urlingsestraat4te Oeffelt*. BAAC bv, Deventer
- SIKB**, 2006a. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*. SIKB, Gouda.
- SIKB**, 2006b. *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel karterend booronderzoek*. SIKB, Gouda.
- Tebbens, L.A.**, 1999. *Late Quaternary evolution of the Meuse fluvial system and its sediment composition*. Universal Press, Veenendaal.
- Tebbens, L.A., A. Veldkamp, W. Westerhoff en S.B. Kroonenberg**, 2000. *Fluvial Incision and channel downcutting as a response to Late-Glacial and early Holocene climate change: the lower reach of the River meuse, The Netherlands*. Journal of Quaternary Science, 95-100.
- Van Berkel, G. en K. Samplonius**, 2006: *Nederlandse plaatsnamen herkomst en historie*. Prisma, Utrecht.

kaarten

- AHN**, 2009: *Actueel Hoogtebestand Nederland*.
- ANWB**, 2004. *Topografische atlas Noord-Brabant (1:25.000)*, ANWB, Den Haag
- Bureau Militaire Verkenningen** uitgaven 1868, 1897, 1907, 1930 en 1938: *Bonneblad nr. 592 Gennep*.
- Kadaster** 1911-1832: *Minuutplan van Oeffelt, Noord-Brabant, Sectie A, blad 02*.
- Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen**, 1971. *Kartenaufnahme durch Tranchot und v. Müffling 1803-1820. kaartblad 7 Cuijk (1:25.000)*. Publikation der Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde XII – 2. Abteilung – Neue Folge, Berlin.
- Provincie Noord-Brabant** 2006: *Cultuur Historische Waardenkaart Noord-brabant*.
- RACM**, 2008. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)*. Versie 3.0.
- Topografische Dienst**, uitgaven 1967 en 1978: *Topografische kaart 1:25.000, kaartblad 46D Boxmeer*.

Websites

- <http://brabant.esrinl.com/chw/>
- <http://www.ahn.nl>
- <http://www.dorpenboxmeer.nl>
- <http://www.watwaswaar.nl>
- <http://www.plaats.nl>

Bijlage 1

Overzicht van geologische en archeologische tijdvakken

Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

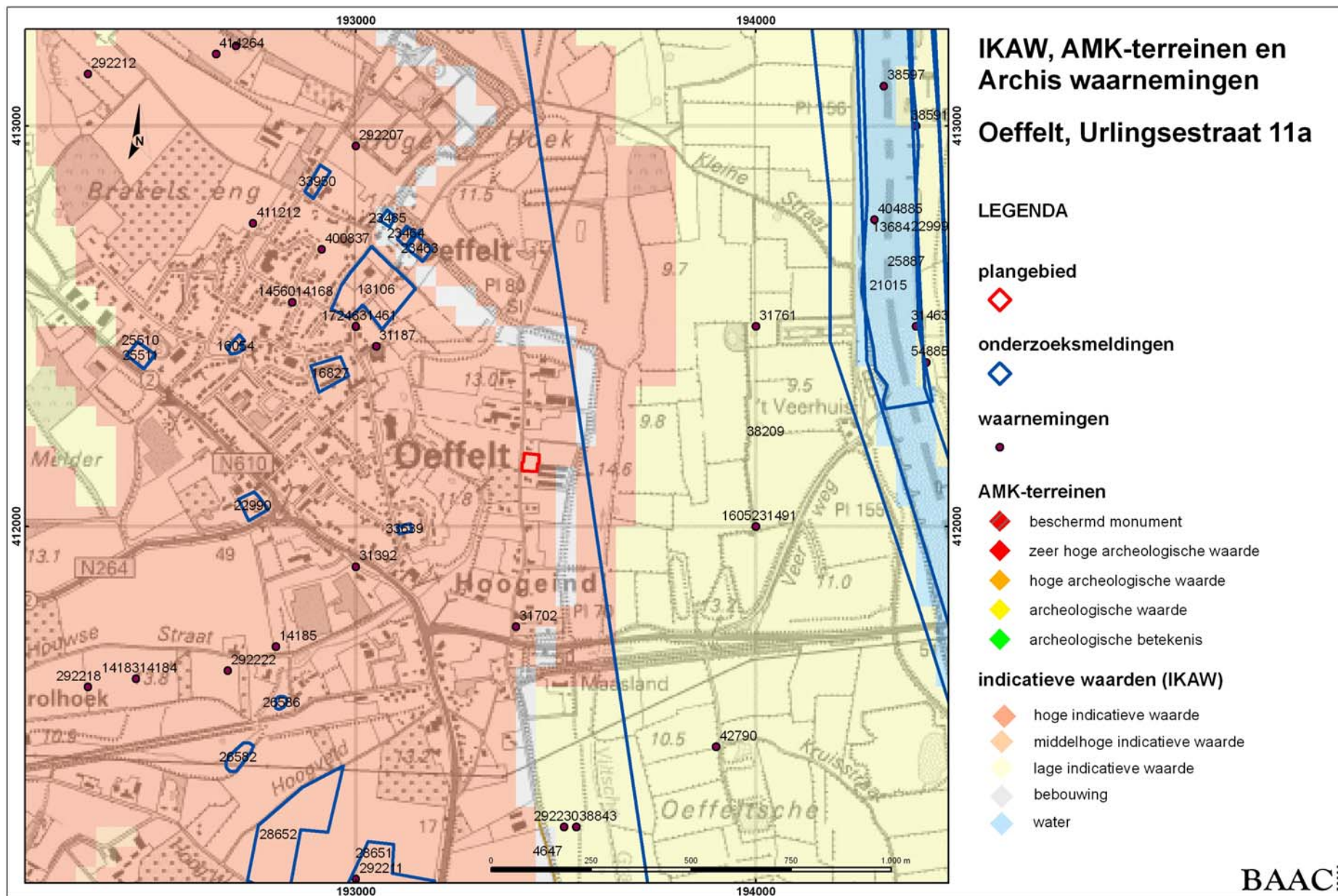
Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie				
11.755 12.745 13.675 14.025 15.700 29.000 50.000 75.000 115.000 130.000 370.000 410.000 475.000 850.000 2.600.000	Kwartair	Laat	Holoceen			1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Beegden		
			Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye					
				Allerød (warm)							
				Vroege Dryas (koud)							
				Bølling (warm)							
				Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)				Laat-Pleniglaciaal		3	
			Midden-Pleniglaciaal								
			Vroeg-Pleniglaciaal		4						
			Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a							
		5b									
		5c									
		5d									
		Eemien (warme periode)			5e			Eem Formatie			
		Midden	Midden	Saalien (ijstijd)				6		Formatie van Urk	Formatie van Drente
				Holsteinien (warme periode)							
				Elsterien (ijstijd)							
				Cromerien (warme periode)							
			Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien			Formatie van Sterksel			

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden			
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd			
-1500				Vb1		Middeleeuwen			
-450				Va		Romeinse tijd			
0		Midden	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd			
-12				IVa		Bronstijd			
-800	815					Neolithicum			
-2000	2650	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol						
3755	5000								
-4900									
-5300		Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Mesolithicum			
7020	8000								
-8240	9000								
-8800		Vroeg	Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend				
11.755	10.150								
12.745	10.800								
13.675	11.800	Laat-Pleistoceen	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum		
14.025	12.000			Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen			
15.700	13.000			Vroege Dryas	LW I	open parklandschap			
-35.000				Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen			
75.000		Laat-Pleistoceen	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum		
115.000						Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap
130.000									Eemien (warme periode)
-300.000		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)				Vroeg-Paleolithicum		

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

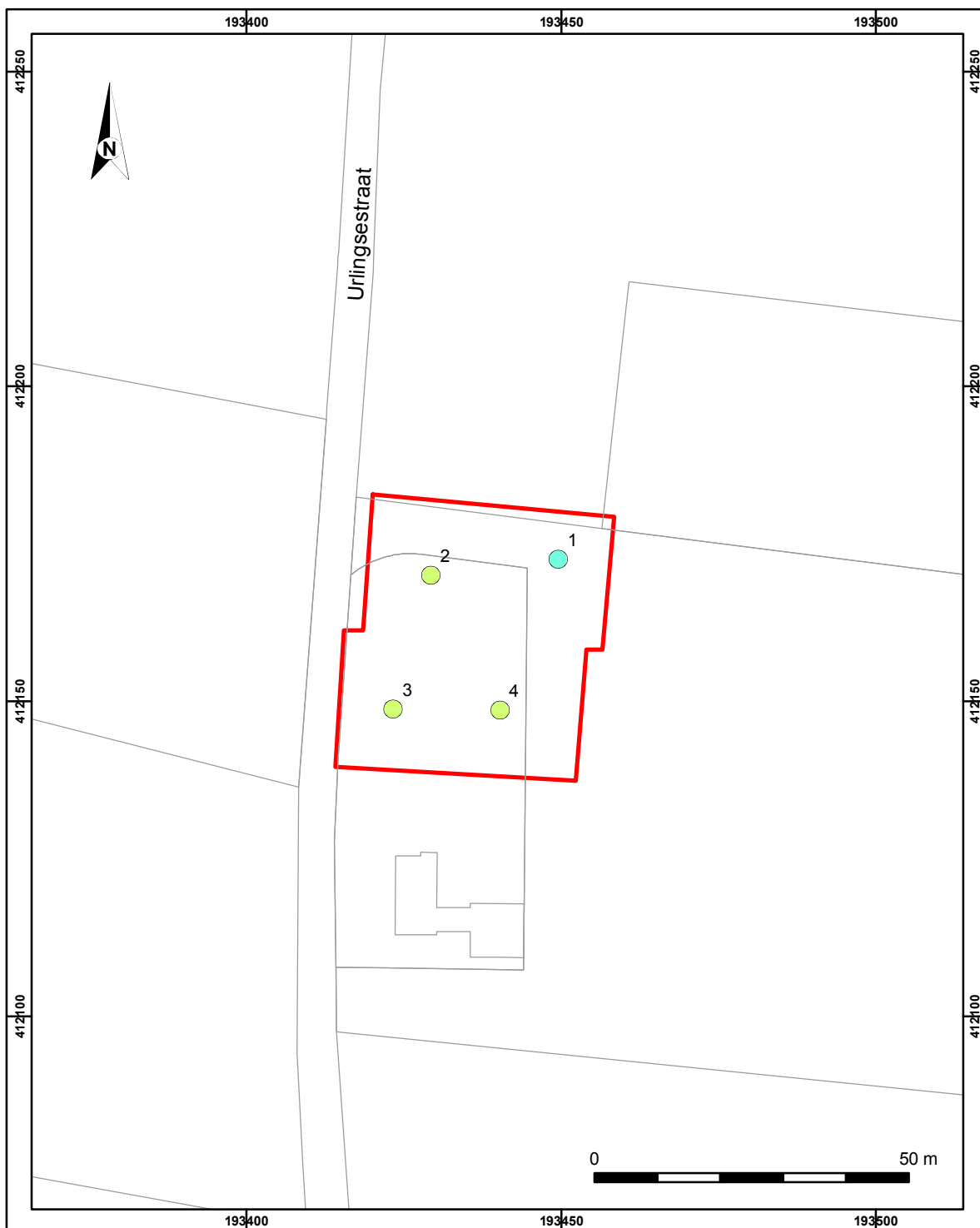
Bijlage 2

Indicatieve waardenkaart (IKAW) met AMK-terreinen,
waarnemingen en onderzoeken

Bijlage 3

Boorpuntenkaart

Oeffelt, Urlingsestraat 11a

boorpuntenkaart

plangebied

boorpunten

verstoord tot in de C-horizont

verstoord tot in de Bw-horizont;
met archeologische indicatoren

— topografische ondergrond

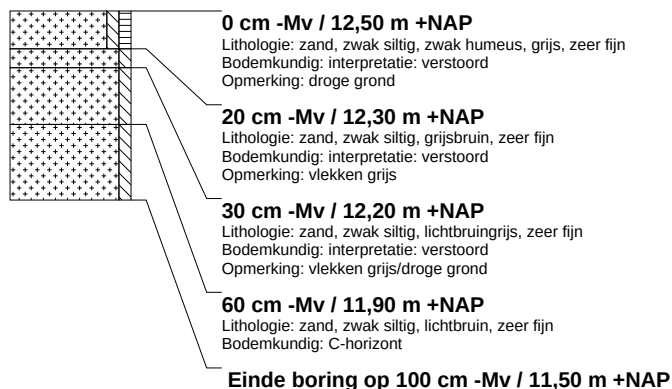
BAAC

Bijlage 4

Boorbeschrijvingen

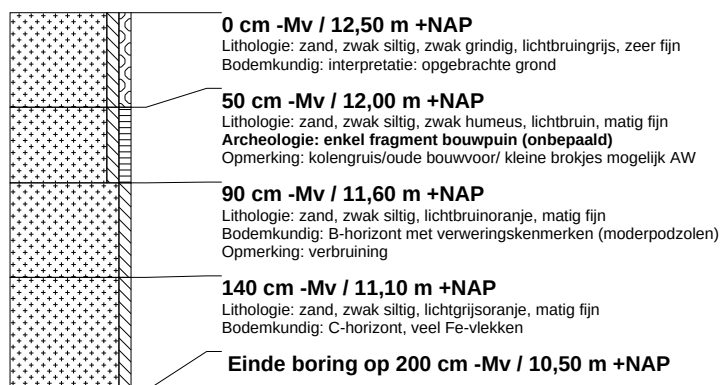
boring: 100227-1

beschrijver: LN, datum: 7-7-2010, X: 193.450, Y: 412.173, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46D, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Boxmeer, opdrachtgever: ZLTO Advies, uitvoerder: BAAC bv, opmerking: moestuin

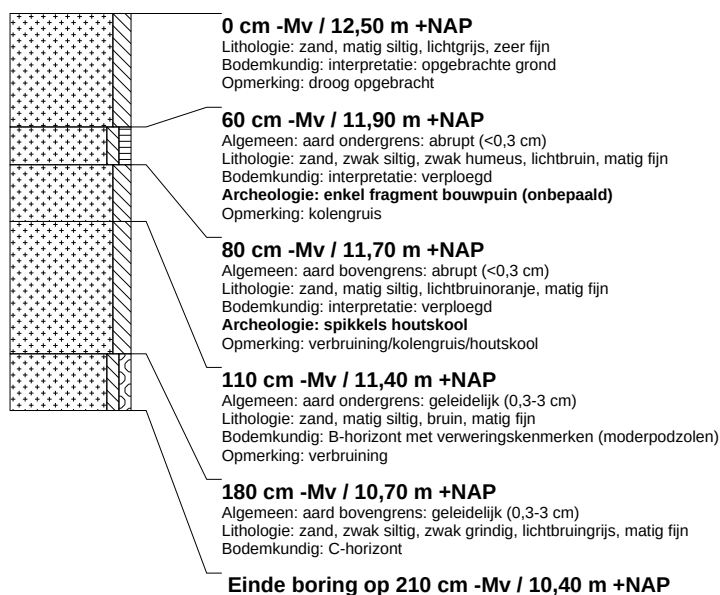
boring: 100227-2

beschrijver: LN, datum: 7-7-2010, X: 193.429, Y: 412.170, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46D, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Boxmeer, opdrachtgever: ZLTO Advies, uitvoerder: BAAC bv

boring: 100227-3

beschrijver: LN, datum: 7-7-2010, X: 193.423, Y: 412.149, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46D, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Boxmeer, opdrachtgever: ZLTO Advies, uitvoerder: BAAC bv

boring: 100227-4

beschrijver: LN, datum: 7-7-2010, X: 193.440, Y: 412.149, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 46D, hoogte: 12,50, precisie hoogte: 1 dm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, provincie: Noord-Brabant, gemeente: Boxmeer, opdrachtgever: ZLTO Advies, uitvoerder: BAAC bv

